

Електронните запорни съобщения като юридически факти с виртуално битие

Мария Каблешкова

Electronic Garnishment Notices As Legal Facts In Virtual Reality: *Legal facts are one of the most important and basic themes in Legal theory. The Legislator constantly need to comply the legal regulation of social relations with them. At the era of information society that we are living nowadays each fact of our lives receives a virtual form. We find this in Electronic garnishment notices - their exceptional importance in the legal system and the advantages and disadvantages in their application, are fully considered in this paper.*

Key words: *Law, Legal Facts, Garnishment notice, Virtual reality, Legal Regulation Of Social Relations,*

Правната доктрина е категорична за същността на юридическите факти като най-съществен елемент на правното явление, което от своя страна следва да се разглежда като строго специфичен предмет на правната наука. Като юридически факт може да разглеждаме всеки факт от обективната реалност, всеки факт, който намира проявление в действителността, стига той да е релевантен на правото. Единственият категоричен императив, определящ дали даден факт е от категорията на юридическите, е законодателят, който има две възможности. Би могъл да го дефинира като факт от обективната действителност в хипотезата на правната норма и по този начин да го направи относим към правото или да постави същата правна норма в позиция на индиферентност спрямо него, като в този случай той следва да се разглежда като изцяло ирелевантен за правната реалност.

За правната реалност се приема, че като особен вид обективна реалност, е не-обходимата предпоставка и по-конкретно единствената възможна материална среда за реализиране на юридическите факти. Несъмнено правото е най-значимият обществен регулатор и като такъв, в своята динамика, неизменно следва интензитета на обществените явления и отношения. Неизбежно, в развиващата се информационна революция, едни от най-значимите елементи на правните явления - юридическите факти, придобиват ново виртуално битие, което намира пълно проявление и цялостно развитие в другата форма на съществуване на правната реалност, а именно във виртуалната реалност.

Със законодателната промяна и въвеждането на чл. 450а в Гражданския процесуален кодекс от 2012г., в сила от 01.01.2013г., на още един юридически факт с традиционно материално битие от предметната област на изпълнителното производство, се придаде и електронно. Така се дава възможност запор върху вземане на длъжника по сметка в банка да бъде наложен от съдебен изпълнител чрез запорно съобщение в електронна форма, подписано с квалифициран електронен подпис, изпратено по електронен път чрез Единна среда за налагане на електронни запови. Налагането на запови върху парични вземания не е нов термин, той се свързва както с доктрината, така и с юридическата практика и чрез него най-общо се определя процесуалното действие на законово овластен орган, чрез което определено вземане на длъжника се отнема от разпоредителната му власт с цел удовлетворяване на вискателя. Обичайно се приема, че основната законово изискуема предпоставка за налагане на запови върху вземане, е регламентираното в текста на чл.426 ГПК изискване, да бъде налице започнат изпълнителен процес, който все още не е приключил. Налагането на запови спрямо длъжника се извършва посредством индивидуализиране на вземането в поканата за доброволно изпълнение или с получаване на запорното съобщение, а спрямо третото задължено лице-единствено чрез връчване на запорното съобщение, от който момент, съгласно чл. 450 ал.3 ГПК, запови се смята за наложен. Като най-важна гражданско правна последица се определя отнемането

на разпоредителната власт върху вземането на длъжника, което е и цел при обезпечителния запор и стъпка към удовлетворяване на кредитора при изпълнителния.

С въвеждането на новата разпоредба на чл. 450а, законодателят не променя цялостно посочените традиционни характеристики и нормативни изисквания, а предимно добавя нови, императивно наложени във връзка с виртуалното битие на юридическите факти, свързани с електронните запорни съобщения и единната среда, в която е предвидено те да съществуват. Важно е да отбележим, че чл. 450а е приложим единствено и само към запор на вземане на длъжника по сметка в банка, което по своята същност представлява забрана на банковата институция да извършва плащане от водения при нея клиентски сметки на определения длъжник, а извършените такива, след налагане на запора, са недействителни. Всякакъв друг вид вземания са изрично изключени от обхвата на чл.450а и налагането на електронни запорни съобщения по отношение на тях, към настоящия момент, е ирелевантно и лишено от правни последиствия.

Второто изискване, което въвежда новата разпоредба, е запорни съобщения в електронна среда да се налагат от съдебен изпълнител, което изключва възможността за субсидиарното прилагане по отношение на Данъчно-осигурително процесуалния кодекс и запориране на банковите сметки на длъжника от публичен изпълнител. Съдебният изпълнител, като орган с обща изпълнителна компетентност, може да бъде държавен или частен, като в този случай не се прави разлика и те са напълно приравнени в процесуално отношение.

На следващо място, съобразена с виртуалната среда, е формулировката в ал.1 на чл. 450а, според която запорното съобщение следва да бъде в електронна форма и изпратено по електронен път чрез Единна среда за обмен на електронни запови. Поради липсата на законова дефиниция за термините, можем да обясним електронната форма чрез нейната най-важна характеристика-нематериалното й битие като форма на съществуване, както и чрез единствения възможен начин на реализация и разпространение–по електронен път. Дори нещо повече, електронната форма е белегът, който придава на запорното съобщение качеството електронен документ. Терминът е легален и съгласно чл.3 от Закон за електронния документ и електронния подпис, това е „електронно изявление записано върху магнитен, оптичен или друг носител, който дава възможност да бъде възпроизвеждано”. По отношение на Единната среда за обмен на електронни запови, към настоящия момент все още липса необходимата регламентация. В ал. 4 на чл. 450А се посочва, че изискванията към нея се утвърждават от управителя на БНБ и министъра на правосъдието. Неутвърждаването на изискванията можем да посочим като основна причина за пасивното положение, в което е поставена цитираната разпоредба и невъзможността за нейното приложение. Включването или изключването към Единната среда за обмен на електронни запови от страна на банката или съдебните изпълнителни, се извършва чрез едностранно изявление до министъра на правосъдието. В тази виртуална среда, законодателят е конкретизирал момента на получаване на електронните изявления – те се смятат за получени от адресата с изтеглянето им от Единната среда за обмен на електронни запови. Въпреки електронното битие на запорното съобщение, съдебният изпълнител е длъжен да впише в изпълнителното дело действията, които са извършени във форма на електронен документ, както и мястото му на съхранение в електронната среда.

Последното специфично изискване към електронното налагане на запор върху вземане на длъжника по сметка в банка, е да бъде подписан от съдебния изпълнител с квалифициран електронен подпис. Легално определение откриваме в разпоредбата на чл. 13 от Закон за електронния документ и електронния подпис, съгласно която „електронен подпис е всяка информация в електронна форма, добавена или логически свързана с електронното изявление, за установяване на негово авторство”. Изричното нормативно посочване в чл. 450а, електронният подпис да бъде

квалифициран, изключва приложението на другите видове. Характеристиката, която отличава квалифицирания електронен подпис от останалите и едновременно с това, предвид безезите на заповното съобщение, е изискване от първостепенна важност, е именно фактът, че квалифицирания електронен подпис има значение на саморъчен подпис по отношение на всички лица.

С оглед на изложението, можем да направим изводи за преимуществата и за недостатъците на разгледаната разпоредба. Несъмнени са значителната икономичност и по-голямата бързина при налагане на запов върху вземане на длъжника по сметка в банка по електронен път спрямо традиционния начин, а недостатъците са свързани предимно с рисковете на виртуалната среда. Поради отбелязаните предимства на процедурата, следва по възможно най-бърз начин бъде приета подзаконната нормативна уредба от управителя на Българската народна банка и министъра на правосъдието, за да се въведе в действие електронния запов, като по този начин и Единната среда за обмен на електронни запови, като специфичен вид електронна среда и виртуална реалност, ще получи своята регламентация. Въпреки това, законодателят въвежда електронния начин като изключително алтернативен път към осъществяване на един от най-популярните способности за принудително изпълнение и като една допълнителна, съвременна възможност за реализация на електронното битие на юридическите факти, следвайки интензитета на развитие на обществените отношения, на правната и виртуалната реалност. От което можем да направим безспорно верния и обоснован извод, че независимо от своята форма на съществуване – виртуална или материална, законодателното перо си остава не само единственият легитимен, но и възможен начин фактите от обективната реалност да станат правно относими и юридически дефинирани.

Виртуалното битие на юридическите факти има изключително теоретично и приложно значение, а проблемите, които се поставят в тази връзка са трудно изчерпаеми, всеобхватни и характерни за почти всички правни отрасли, поради което ще бъдат предмет и на следващи изследвания.

ЛИТЕРАТУРА

1. Ганев, В. Й. Учебник по обща теория на правото, Том 1, С., Линотип, 1946г., 700 с
2. Сталев, Ж. С. Българско гражданско процесуално право, С. Села, 2012г., 1320с., ISBN
3. Корнезов, Л. А. Гражданско съдопроизводство, Т.2, С. Софи-Р, 2010г. 608с., ISBN
4. Мутафчиев, Г. П. Запов върху парични вземания, С. Нука и изкуство, 1984г., 145 с. – II 233618
5. Обретенова, М., Митева, Д. Изпълнителното производство, С. Села, 2009г., 398с., ISBN
6. Велюнова, Х. Електронно правителство и е-подпис // Компютри, 2006г. N11, стр. 4-7, ISSN
7. Статев, Д. Електронен подпис// Български счетоводител 2003 N20, с.15-17, ISSN
8. Калайджиев, А. С. Електронният документ и електронният подпис, С. Села, 2004г. 700с., ISBN
9. Граждански процесуален кодекс
10. Данъчно-осигурителен процесуален кодекс
11. Закон за електронния документ и електронния подпис

За контакти:

Мария Кирилова Каблешкова, докторант към Катедра "Публичноправни науки",
Юридически факултет, Русенски университет "Ангел Кънчев", тел. 0889 673 374,
e-mail: mkableschkova@uni-ruse.bg

